

O SUGLASJU HRVATSKIH IDIOMA POEZIJOM

Vranić, Silvana

Source / Izvornik: **FLUMINENSIA : časopis za filološka istraživanja, 2022, 34, 234 - 239**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:794228>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

O SUGLASJU HRVATSKIH IDIOMA POEZIJOM

MASLINOVI VIJENAC 6, BAŠTINSKI DANI *CROATIA REDIVIVA* 2016 – 2020., ur. Drago Štambuk

Biblioteka Archaeopteryx, Zagreb, 2021.

Maslinov vijenac 6 zbornik je književne manifestacije Baštinski dani *Croatia rediviva ča-kaj-što* koja se ljeti od 2016. – 2020. održavala u Selcima na otoku Braču. Objavljen je 2021. u Zagrebu, a uredio ga je Drago Štambuk, pokretač manifestacije, zaslužan i za njezin 30-godišnji kontinuitet, ujedno i izdavač svih dosadašnjih zbornika.

Književnik, liječnik i diplomat zaootočen Bračom, odrastajući uz ruševine palače Štambuk, opčinjen govorom svojega rodnog čakavskog mjesta i svjestan razlike blize mu sumartinske štokavštine, zarana poimajući isprepletenu raznolikost hrvatskoga jezika, tijekom svojega stvaralaštva i proučavanja hrvatskoga jezika postao je obuzet idejom o *Zlatnoj formuli hrvatskoga jezika ča-kaj-što*. Temeljena na svijesti o jednakovrijednosti i povezanosti hrvatskih narječja unatoč njihovoj različitosti, pri čemu se ne umanjuje važnost hrvatskoga standardnog jezika i udio hrvatskih povijesnih

književnojezičnih stilizacija u njegovu oblikovanju, time i na svijesti o važnosti književnosti pisane svim hrvatskim varijetetima, u kojoj se, kao i u govorenju, potvrđuju, ideja je o *Zlatnoj formuli* oživotvorenje našla u književnoj manifestaciji Baštinski dani *Croatia rediviva ča-kaj-što*. Manifestacija je to koja od, za suvremenu Hrvatsku ključne, 1991. okuplja književnike koji pišu hrvatskim standardnim jezikom ili nekim od organskih idioma svih hrvatskih narječja (odnosno njihovim vlastitim stilizacijama), a svojim imenom asocira i na važnost latinskoga jezika u nastajanju hrvatske književnosti.

Valja ovdje spomenuti da se o hrvatskoj dijalektnoj književnosti može govoriti tek nakon uspostave općega standardnog jezika te da su od samoga početka stvaranja na hrvatskim vernakularima hrvatski dijalektni književnici željeli da se njihova djela percipiraju kao integralni dio korpusa hrvatske književnosti.

Zato nemalo čudi, sudeći prema suvremenim antologijama hrvatskoga pjesništva, što i danas dijalektna književnost ostaje izvan hrvatske *centripetalne* književnosti, kao što je Marko Samardžija nazvao književnost pisanu hrvatskim standardnim jezikom. Milorad Stojević upozoravao je na isto: to što su neki teoretičari i povjesničari književnosti pisali kako je čakavska poezija *izvan svake struje*, „nije opravdanje” njezine neintegracije „u korpus hrvatskoga pjesništva”. Jednako onda vrijedi i za kajkavsku i štokavsku hrvatsku dijalektnu književnost. Uputno bi, dakle, bilo u naslovu takvih antologija „hrvatskoga pjesništva” naglasiti da je riječ o poeziji pisanoj hrvatskim standardom ne bi li se izbjegao utemeljen prigovor da se, uvrsti li se jedino takva poezija u antologije, čakavska, kajkavska i štokavska dijalektna poezija ne drže hrvatskom. Začudno je i to što je, iako se u prvom desetljeću 20. st. već javljaju djela na kajkavskom i čakavskom varijetetu (ne uključujući pritom gradišćansku retardacijsku književnost dijaspornoga karaktera), postojanje štokavske dijalektne književnosti osviješteno znatno kasnije (ne uključujući tu retardacijsku književnost perifernoga karaktera bačkih Bunjevaca, kao što precizno definira Josip Lisac). To više valja cijeniti što je Drago Štambuk od samoga početka manifesta-

cije, kada je maslinovim vijencem ovjenčan Zlatan Jakšić, čiji su stihovi prvi našli mjesto na *Zidu od poezije* ili *Oltaru hrvatskoga pjesništva* na središnjem trgu u Selcima na Braču, kao *ovjenčanike* ravnopravno, polazeći od umjetničke vrijednosti kao jedinoga kriterija, uključivao i autore koji pišu na hrvatskom standardnom jeziku i one koji se izražavaju nekim hrvatskim vernakularom (sve velikane hrvatskoga pjesništva, primjerice Dragutina Tadijanovića, Vesnu Parun, Slavka Mihalića, Luku Paljetka, Tonka Maroevića, Jakšu Fiamenga, Božicu Jelušić, Zvonka Kovača, Miodraga Stojevića, Vjekoslavu Jurdanu, Evelinu Rudan, Tomislava Žigmanova, Vojislava Sekelja...).

Svakih pet godina izbor pjesama *ovjenčanika* nađe se u novom zborniku *Maslinov vijenac* biblioteke *Baštinski dani*. Spomenuti, posljednji petoljetni zbornik predstavljen je ljeti 2021. na Braču, kada je maslinovim vijencem ovjenčan fra Ivan Kramar, a sadrži antologijski odabir radova sjajnih pjesnika, proglašениh *oliveatima* od 2016. do 2020. Zastupljene su pjesme Osječanina Delimira Rešickog (2016.), Zagrepčanina Tomislava Domovića (2017.) i Mile Stojića iz Dragićina (pjesnika bosanskohercegovačkoga korpusa hrvatske književnosti, 2019.), pisane hrvatskim standardnim jezikom, Ižanina Zvonimira Sutlovića

(2018.), pisane čakavskim iškim idiomom, i Varaždinke Mirne Weber (2020.), pisane kajkavskim varaždinskim idiomom. Usto su u taj, središnji dio Zbornika, uvršteni i prilozi: fotografije s pojedinih smotri, biografije nagrađenih pjesnika, uvodna slova o postanku Smotre „zaboravu usuprot”, kao što piše sâm autor, iz dosadašnjih pet zbornika i posljednje slovo napisano u Zagrebu 2021., nakon 30. manifestacije, održane, unatoč pandemijskim okolnostima, 7. kolovoza 2020. Motivacija je *Zbornika* Nazorova *Maslina* koju na svakoj smotri čita Drago Štambuk. Izbor poezije slijede govori urednika s otvaranja pet zadnjih smotri, među kojima se ističe onaj iz 2020., nakon što je 29. studenoga 2019. *Zlatna formula* proglašena kulturnim dobrom i uvrštena na *Nacionalnu listu zaštićenih kulturnih dobara*, s obrazloženjem *Vijeća za nematerijalnu baštinu*. Uključeni su i: *In memoriam* Tonku Maroeviću, preminulom 2020., sudioniku dvanaest smotri, prilog koji sadrži popis sudionika manifestacije *Croatia rediviva* od 1991. – 2020., zapisnik s konstituiranja te smotre, osvrti o manifestaciji Vjekoslave Jurdane, Tomislava Milohanića, Darije Žilić, Marka Gregura i Marina Mihovila Letice. Priložena je i *Izjava* Drage Štambuka uoči 28. smotre *Croatia rediviva ča-kaj-što*, osvrti Vjekoslave Jurdane nakon te smo-

tre, Livije Reškovac iz 2019., Božice Jelušić iz 2020., kao i njezino obraćanje sudionicima te njezin portret Mile Stojića, nagrađenoga 2020.

Budući da je smotra *Croatia rediviva* iz nje izrasla, i ovaj je, šesti *Maslinov vijenac* dijelom posvećen samoj *Zlatnoj formuli*. *Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što*, koju Drago Štambuk metaforički naziva „obrambenim bedemom i opkopom oko zamka hrvatskoga jezika”, kao što je spomenuto, osim hrvatskih narječja obuhvaća i hrvatske povijesne književnojezične stilizacije, kao i hrvatski standardni jezik, koji je, prema i u *Maslinovu vijencu* 6. zastupljenom ogledu o hrvatskom jeziku Radoslava Katičića, „izveden iz sve cjeline hrvatskoga pisanja i jezičnoga stvaranja” (str. 329) i koji se potvrdio kao „dijalektalna stilizacija s dosljedno provedenim novoštokavskim ijekavskim dijalekatskim obilježjima” (str. 330). Stoga je i *Zlatnu formulu ča-kaj-što* predložio za upis u *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske* želeći reafirmirati i uključiti sve organske idiome, posebice one s malim brojem govornika ili bez podrške institucija koje bi se o njima brinule. Taj bi upis trebao biti krovni, ali bez isključivanja upisa pojedinačnih hrvatskih vernakulara. Na temelju *Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (NN 68/99, izmijenjen 2018.), kojim se ističe da su nematerijalna dobra i jezici, dija-

lekti i govori, odlukom *Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu* Ministarstva kulture Republike Hrvatske iz 2007., naime, i organski se idiomi mogu upisati u *Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske*. Tek nakon treće prijave *Zlatne formule Povjerenstvu* i dvadeset i osam godina djelovanja jezično-pjesničke smotre *Croatia rediviva ča-kaj-što*, koja je potaknula i nove književne smotre širom Hrvatske, 29. studenoga 2019. *Zlatna formula hrvatskoga jezika ča-kaj-što* proglašena je kulturnim dobrom i uključena na *Nacionalnu listu zaštićenih kulturnih dobara* i time institucionalizirana. U ovom je dijelu *Zbornika* predstavljen materijal koji se odnosi na prijavu Ministarstvu kulture i proglašenje *Zlatne formule* nematerijalnim kulturnim dobrom: prijava s obrazloženjem predlagatelja Drage Štambuka, spomenuta podrška Radoslava Katičića uz drugu prijavu, 2012., te ocjene i preporuke predstavnika kulturnih i znanstvenih institucija. August Kovačec, tadašnji tajnik Razreda za filološke znanosti HAZU, u ime Akademije istaknuo je objedinjenost svih bitnih pojava i sastavnica hrvatskoga jezika u *Zlatnoj formuli*, Božidar Petrač, kao predsjednik Društva književnika Hrvatske naglasio je da bi se uključivanjem *Zlatne formule* „bitno osnažile i zaštitile sve dionice hrvatskoga jezika” (str. 318), a Stjepan Damjano-

vić, tada predsjednik Matice hrvatske, podcrtao je da standardni jezik izgrađen na štokavskom narječju „nije ostao bez čakavskih i kajkavskih utjecaja” te da „svaka od tih dionica dobiva novu vrijednost u odnosu s druge dvije” (str. 319). Pismo preporuke napisao je i Željko Jozić, ravnatelj Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, istaknuvši kako „štićenjem svakoga pojedinoga dobra štitimo i ukupnost hrvatskoga jezika” i kako je *Croatia rediviva ča-kaj-što* prva u nizu manifestacija koja „inzistira na prepoznavanju ljepote hrvatskoga tronarječnog pletera” (str. 321).

Slijedi jezikoslovni ogled akademika Radoslava Katičića o *Zlatnoj formuli ča-kaj-što* (napisan na poticaj uredništva u „Kolu”, broj 2, 2014.), u kojem autor naglašava vremensku protegu hrvatskoga jezika od njegovih početaka „u 9. stoljeću pa do današnjeg stanja, gdje je to potpuno ugrađeno u samostalan standardni jezik” (str. 323). Priloženo je i *Rješenje* s obrazloženjem od 29. studenoga 2019., kojim se utvrđuje da *Zlatna formula* ima svojstvo nematerijalnoga kulturnog dobra, intervju s predlagateljem u kojem *Odluku* ocjenjuje kapitalnom za hrvatski jezik, kulturu i identitet, njegov osvrt na *Odluku* u „Glasu Slavonije” i obraćanje sudionicima konferencije *Računalno jezikoslovlje i Zlatna formula hrvatskoga jezika*,

održane u rujnu 2020. Uvrštena je i Štambukova reakcija na Maroevičevu antologiju *Svjetlaci : Hrvatsko pjesništvo trećega poraća (1996 – 2019)* iz 2020. i osvrt iz veljače 2021., u kojem ponavlja svoj stav o skladu između standardnoga dijela hrvatskoga jezika i njegovih organskih sastavnica dajući svima jednakost važnost, te članak Marita Mihovila Letice iz 2020., u kojem autor *Odluku* ocjenjuje opravdanom, potrebnom i dobrodošlom.

Zadnji je dio *Zbornika* posvećen Štambukovoj zbirci *Kad su miši balali molfrinu*. Vrijednost je Štambukova polazišta o tronarječnosti hrvatskoga jezika istaknuta i u priloženom slovu Sanje Vulić (2017.), kao i u izvrsnoj analizi "Intersticijski jezični i poetski međuprostori kroz prizmu ča–kaj–što. Na primjeru pjesničke zbirke Drage Štambuka *Kad su miši balali molfrinu*", pisane perom Vjekoslave Jurdane, književnice, povjesničarke i teoretičarke književnosti, poput Drage Štambuka jednako snažno uronjene i ukorijenjene u svoje ča. Autorica zbirku drži poetičkim *ovjerovljenjem Zlatne formule ča–kaj–što*, a Štambukov pjesnički jezik dekodira u svjetlu teorije recepcije kao znatno složeniji u odnosu na prirodni jezik. U zborniku su našla mjesto još dva prikaza zbirke, prvi Anđele Milinović-Hrge, i drugi, iz 2020., kojim Zbornik završava, simbolički nazvan *Smutica za*

zdrav(l)je hrvatskoga jezika, U povodu uvrštavanja Zlatne formule hrvatskoga jezika Ča–kaj–što na Popis nacionalne kulturne baštine autorice Biserke Goleš Glasnović. Asocirajući u naslovu na leksem koji je Dubravka Sesar u pogovoru spomenute zbirke (uz Galovićev pogovor pod naslovom *Jezična plemenita slitina*) uprabila kao analogiju za Štambukovo pjesništvo, *Zlatnu formulu* usporedila je sa zlatnim rezom, ovdje primjerenom suodnosu svih sastavnica hrvatskoga jezika.

Brojni prilozi u ovom zborniku potvrđuju ustrajnost autora u nastojanju da se *Zlatna formula* uključi na *Nacionalnu listu zaštićenih kulturnih dobara*, a tridesetogodišnje trajanje jezično-pjesničke manifestacije *Croatia rediviva ča–kaj–što* da je pokretač manifestacije na pravom putu kada književnost pisanu standardnim jezikom i vernakularima ocjenjuje samo prema jednom kriteriju – umjetničkoj vrijednosti, njegujući time i različitost idioma hrvatskoga jezika u njihovu suživotu. Posebna je vrijednost svih zbornika sa smotre *Croatia rediviva*, pa tako i *Maslinova vijenca 6*, što su zajedno svojevrсна antologija hrvatskoga pjesništva u punom smislu te riječi i što je čitateljima pružena još jedna mogućnost upoznati pjesnike koji pišu standardom (ili ne samo njime), kao i one koji pišu dijalektnu poeziju (i izvan područja njihova djelovanja), postav-

ljajući ih tako u istu ravan. Pa ako su i samo poticaj budućim autorima antologija hrvatske književnosti na promišljanje o pristupima u odabiru jezičnih odrednica uvrštene poezije, Baštinski dani *Croatia rediviva čakaj–što* i posvećeni joj zbornici ispunili su svoj cilj.

Silvana Vranić